

БЛИСТАВИ ЗВУЦИ ЈУТРА

*Антологија савремене персијске
поезије после исламске револуције*

صدای روشن صبح
منتخب اشعار شاعران معاصر ایران
بعد از انقلاب اسلامی

Блистави звучи јутра

Избор из савремене персијске поезије
после исламске револуције

مرکز فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران
КУЛТУРНИ ЦЕНТАР АМБАСАДЕ И.Р. ИРАН
БЕОГРАД

УКРОНИЈА
Београд, 2023.

Персијска поезија је стара више од хиљаду година. Први зраци сунца персијског песништва засјали су са истока тадашње територије Ирана, из Систана и Великог Хорасана (који је у то време обухватао и Авганистан и данашњи Таџикистан) – и полагано се проширили по читавом иранском пространству. У том најранијем периоду настанка персијске поезије, песници су у својим песмама величали иранске краљеве и локалне владаре, и наравно, описивали природу, а доминантна поетска форма била је *ода* (касида).

Неколико векова касније, најездом Монгола са истока, тежиште персијске поезије се премешта у Азербједан и на Кавказ, а затим у средишњи део Ирана, Фарс и Арак. Персијски књижевници који су у прошлим вековима имали прилику да својим животима обликују и изнедре узвишене концепте ислама, у овом другом периоду учинили су поезију огледалом гностичких мисли ислама и показали већу наклоност према лирским песмама, односно *џазелима*.

Променом друштвених прилика и засићењем од понављања тема, идеја и појмова, песници овог раздобља успели су да поезију из скривеног простора домова и забитих места окупљања истомишљеника изведу у јавни простор - на улице и базаре, настојећи да својим песмама дају један објективнији и модернији песнички израз. Поезија која је у ранијем периоду била изван монопола дворских песника, у овом периоду је изашла и из окриља наизглед образоване песничке елите. У овом раздобљу песници нису били посебна класа; свако је могао - од трговаца и сељака до занатлија, кројача и месара - да буде и песник и да своју мудрост и суптилну машту,

популарну и народу прихватљиву, преточи и представи у форми поезије.

Иако је у овом периоду форма газела задржала свој посебан статус унутар многих форми персијске поезије, треба рећи да су кроз сва ова столећа све песничке форме константно имале и имају своје присталице.

Након овог периода, један број песника незадовољних вулгаризацијом поезије који су сматрали да уопштавање поетског руха доводи до унижења узвишеног статуса поезије и у њене теме уводи површност, започели су безуспешне покушаје да се поезији врати њен стари сјај.

Након периода опадања и стагнације, друштвене и културне промене поново су нашле одраз у персијској поезији; до Ирана је стигао поветарац демократије и тежње за поштовањем људских права што је означило почетак народног устанка против тиранских краљева и страног мешања. Иако уставна револуција није дала жељене резултате, не може се порећи чињеница да је персијска поезија имала највећи утицај током народне борбе и била један од најважнијих антиколонијалних и антиауторитарних чинилаца.

Временом се и сам свет променио; медији су замглили границе земље, а комуникација између песника и књижевних критичара у различитим земљама и ширење обостраних превода помирили су персијску поезију са другим просторима. Образоване су нове и дошло је до ревизије структуре и садржаја претходних форми. До иранских песника допрле су познате светске књижевне теорије, а старе су постале предмет академских разматрања и изучавања. У таквој ситуацији, у исто време са овим књижевним активностима, друштвено-политички покрети у Ирану су, такође, добили нови замах, а у персијској поезији назирала се огромна промена.

Након избијања исламске револуције у Ирану 1979. године, поезија је имала запажену улогу у подизању свести. То је период када она добија свежу крв и започиње покрет у правцу „изношења властитог гледишта, потребе за очувањем традиције у циљу иновативности, упознавања и ваљаног сусретања са књижевним стиловима других народа, и преиспитивања угла гледања на прошлост и ишчекивања будућности персијске поезије...”

Данашња персијска поезија у Ирану извире из срца народа и иде укорак с њим. Њен главни део чини песништво које се ослања на изворни, домаћи идентитет, који није ни отуђен, ни ограничен на самодовољност. Захваљујући овој особености данашња персијска поезија следи развојни пут трасиран током претходних славних периода.

Избор који је пред читаоцима пружа увид у делић узбурканог мора данашњег персијског песништва у Ирану и као такав може пружити основу за даља интересовања према њему. С друге стране, приликом прављења избора било је веома тешко одлучити се за само једну песму од сваког песника заступљеног у збирци, и то на начин да она одсликава све стилске одлике и његове уметничке вредности. Ипак, настојали смо да одаберемо дела песника различитих стилова и књижевних и интелектуалних склоности.

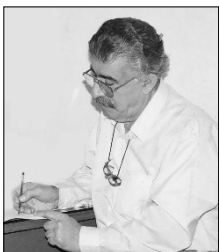
Приликом одабира песника и узорака њиховог стваралаштва следили смо следећи метод: представљени песници, поред тога што су савременици периода након Исламске револуције у Ирану и њихова дела су објављена у том раздобљу, треба, такође, да заступају различита књижевна стремљења и стилове; такође, водили смо се идејом да у збирку уврстимо оне песме које би могле бити ближе укусу српског читаоца. Надамо се да

ће појављивање ове збирке на српском језику моћи да задовољи укус српског читалаштва и на тај начин бити у служби повезивања са поклоницима савремене персијске поезије.

На крају, искрено се захваљујем Преводачко-издавачком центру Организације за исламску културу и комуникацију на њиховој свестраној подршци, као и вредним преводиоцима, господину Петру Јаначковићу који је превео 46 песама, и господину Александру Драговићу, који је превео 15 песама. Такође се захваљујем господину Мир Мохамад Бакер Наџафијан Разавију и госпођи Милени Радуловић на њиховој сарадњи и напорима.

Амир Пурпезешк
аташе за културу Амбасаде
ИР Иран у Београду
децембар 2022/деј 1401

Манучехр Аташи (1931-2005), Даштестан

Манучехр Аташи постао је песник кроз своје широко и непосредно познавање дивље природе на југу Ирана и једну врсту инстинктивне и неуглађене жестине. Међутим, оно што грубост у његовој поезији одваја од елемента хаотичне и нескладне грубости неких песника пре и после њега, то је њен епски тон.

Растанак

Када сване зора,
почеће први
од свих дана без тебе.
Питаће се збуњено сунце
Покрај ког ће ме камена самог пронаћи,
Док гледам тек процвали ирис
У првој долини својих лутања
Мислећи на тебе
Што у срцу гајиш љиљане
И дивљу ружу око врата.
Твој кажипрст
Шаљиво претећи
Кљуца ваздух док простор
Поји росом и биљкама.
Када сване зора видећеш
Да на твом видуку нема оног оронулог кедра
Што су сваке зоре
Милозвучно врапци на његовим гранама
Испраћали последње звезде Млечног пута
На њихов сунчани починак.

Дела:

Друја мелодија, Песма земље, Сусрећ у зору, На крају њочейка, Одабрани сјихови, Ојис руже, Пишеница и шрешња, Лейше од сјарој облика светиа, Како је јорка ова јабука, Персијски залив и Касијско језеро, Киша усхићења, књија тазела, Последњи доађај, Доађај у зору, Корени ноћи, Један од Сорениних тазела.

فراقی

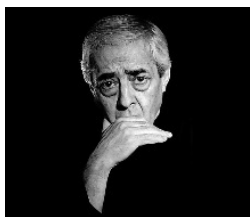
سپیده که سر بزند
نخستین روز روزهای بی تو
آغاز می شود.
آفتاب سرگشته و پرسان
تا مرا کنار کدام سنگ
تنها بیابد به تماشای سوسنی نوزاد
به نخستین دره سرگشتهی هام
در اندیشه تو ام
که زنبقی به جگر می پروری
و نسترنی به گریبان
که انگشت اشاره ات
به تهدید بازیگوشانه
منقار می زند به هوا
و فضا را
سیراب می کند از شبنم و گیاه
سپیده که سر بزند خواهی دید
که نیست به نظرگاه تو آن سدر فرتوتی که هر بامداد
گنجشکان بر شاخساران معطرش به ترنم
آخرین ستارگان کهکشان شیری را
تا خوابگاه آفتابیشان
بدرقه می کردند

Када сване зора
Започећеш први од свих дана без мене,
Као усамљена ружа
Уздахнућеш
И мислићеш на лептире
И на кедрову грану
Што на твој праг није бацила сенку.

سپیده که سر بزند
نخستین روز روزهای بی مرا
آغاز خواهی کرد
مثل گل سرخ تنهایی
آه خواهی کشید
به پروانه ها خواهی اندیشید
و به شاخه سدري
که سایه نینداخته بر آستانه ات

Ахмадреза Ахмади (1940), Керман

Ахмадреза Ахмади оснивач је стила „Нови талас“ у савременој иранској поезији током деценије после 1961. У другој половини ове деценије „Нови талас“ претворио се у модернистички покрет у иранској култури и имао је утицаја на причу, драматургију, позориште, филм и сликарство.

Од мојих руку ти не научи
Колико сам за твоју срећу
Немоћан.
Хтео сам раштрканим стиховима
Да те усрећим,
А ни небо нас није могло утешити.
Срећу сам увек остављао за крај недеље,
За крај месеца и године.
Дошао би крај недеље,
Дошао би крај месеца,
И година би се завршила.
Још увек бесмо на кућном прагу
У сокаку, стално гледали на сат,
Када ће нам неко донети срећу
и нову одећу на поклон.
Како су нам тешко пролазили дани
Тврдог срца гледасмо у огледало
Колико смо истрошени и остарели били.
Желели смо
Да зрнима бадема и хладним пепелом
Што је од синоћ остао, себе утешимо.

Дела:

Трај заљубљених остјао је у снећу, поезија и слика (2017), *Песникови комади у чејири тјома* (2017), *Долазим ка тједи* (2016), *Врајта ка мору* (2016), *Воз је исјао из шина* (2016), *Пишем из чамца без мора* (2016), *Ми смо на земљи* (1973), *Ја сам само збој белине коња йлакао* (1970), *Добро време недаћа* (1968), *Сйаклене новине* (1964), *Пројекатй* (1962).

از داستان من نیاموختی
که من برای خوشبختی تو
چقدر ناتوانم
من خواستم با ابیات پراکنده ی شعر
تو را خوشبخت کنم
آسمان هم نمی توانست ما را تسلی دهد
خوشبختی را من همیشه به پایان هفته
به پایان ماه و به پایان سال موکول می کردم
هفته پایان می یافت
ماه پایان می یافت
سال پایان می یافت
هنوز در آستانه ی در
در کوچه بودیم، پیوسته ساعت را نگاه می کردم
که کسی خوشبختی و جامه ای نو ارمغان بیاورد
روزها چه سنگدل بر ما می گذشت
ما با سنگدلی خویش را در آینه نگاه می کردیم
چه فرسوده و پیر شده بودیم
می خواستیم
با دانه های بادام و خاکسترهای سرد که
از شب مانده بود خود را تسلی دهیم
همیشه در هراس بودیم